

SINONIMIA DIN PERSPECTIVA LEXICOGRAFIEI BILINGVE

CARMEN LOZINSKI

Liceul „Miguel de Cervantes”, București

1. Analiza dicționarilor bilingve în etapa actuală este determinată de interesul sporit al unor categorii largi de utilizatori pentru comunicarea în limbi străine. Unele probleme ale corespondențelor interlinguale pot fi generale, dar altele pot varia în funcție de limbile puse în relație.

Problemele **sinonimiei interlinguale** nu au făcut obiectul unor studii aprofundate, cercetătorii care le-au abordat limitându-se la observații sumare, ilustrate prin câteva exemple din domenii privilegiate, fără a proceda la analiza unui material bogat, care să susțină concluziile de ordin teoretic.

În acest articol, aducem în discuție câteva probleme comune dicționarilor bilingve generale, cum ar fi: condițiile sinonimiei interlinguale, particularitățile definirii sensului prin sinonimie și echivalență interlingvistică, importanța extralingvisticului în analiza semantică și în relația dintre două limbi¹, care sunt criteriile după care sunt constituite seriile sinonimice înregistrate drept echivalențe.

În cazul sinonimiei interlingvistice, clasele din limba-țintă de care dispune vorbitorul pentru selecția pe care vrea să o facă în comunicare sunt doar sugerate de dicționarele bilingve, care neglijează multe aspecte în redarea sensului cuvintelor.

Descrierea semantică comparativ-diferențială pe care o preconizăm pentru echivalenții propuși în dicționarele bilingve româno-spaniole urmărește să pună în evidență **distanța dintre clasele stabilite de lexicografi și clasele descrise cu mijloacele semanticii moderne**.

În felul acesta urmărim să delimităm, pe baza unor exemple analizate de pe pozițiile semanticii moderne și ale metalexicografiei, niște situații repetabile și o serie de principii de punere în relație a două limbi, în general, și a limbilor română și spaniolă, în particular.

Cercetarea noastră urmărește, deopotrivă, termeni și sensuri din limbajul comun și din limbajele de specialitate, precum și o serie de termeni și sensuri create în limba română în ultimele două decenii².

¹ Majoritatea lingviștilor admit că *fiecare limbă are specificul ei semantic în reflectarea extralingvisticului*, iar în semantica lexicală europeană s-a vorbit chiar de *o creativitate a limbii în raport cu extralingvisticul*, teză dominantă în semantica lexicală europeană.

² Pentru alte discuții și exemple privind înregistrarea și echivalarea noilor termeni și sensuri din limba română în dicționarele bilingve româno-spaniole, vezi Lozinski (2008, 2009, 2010b, 2011).

Materialul ilustrativ a fost selectat din două lucrări lexicografice de referință pentru domeniul hispanic¹, dicționare a căror „lectură”² am realizat-o din diferite perspective și cu alte ocazii, iar demersul de față reprezintă o sinteză a seriei de analize detaliate pe care le-am consacrat acestora³.

2. Complexitatea definirii sensului prin **sinonimie interlinguală** a fost semnalată de mulți autori⁴, care coincid asupra faptului că prin sinonimie și echivalență interlingvistică⁵ se sistematizează toate problemele semantice din cele două limbi puse în relație⁶.

Cu toate acestea, majoritatea autorilor s-au limitat la aspectele teoretice ale problemei, materialul concret fiind analizat în mică măsură, iar demonstrațiile acestora sunt sumare și nu explică modul în care sinonimia și echivalența interlingvistică sunt implicate în organizarea articolelor de dicționar.

*Condițiile de sinonimie*⁷ între termenii din două limbi puse în relație sunt aceleași ca și în cazul sinonimiei intralingvistice: *identitatea referențială*, dacă termenii aparțin aceleiași variante stilistice, *identitatea semică* sau *echivalența semantică* (prin neglijarea a una sau două trăsături semantice) și *substituția în context*.

Noțiunea de **echivalență interlingvistică**⁸ este un concept-cheie în lexicografia bilingvă. Echivalențele propuse trebuie să releve *sensul și uzajul termenilor* și să aibă *aceleași valori conotative și stilistice* cu ale cuvintelor din limba sursă. Un dicționar bilingv trebuie să indice *gradul de echivalență între termenii puși în relație* și să avertizeze vorbitorul ori de câte ori există o *conotație particulară* a cuvintelor indicate ca echivalenți.

3. Dat fiind faptul că relațiile de sinonimie și echivalență interlingvistică nu se stabilesc între cuvintele înțelese global, ci între sensuri ale acestora, vom urmări echivalențele propuse în cazul cuvintelor polisemantice sub aspectul compatibilităților sau incompatibilităților acestora față de sensul avut în vedere⁹.

Polisemia¹⁰ este bine reprezentată în ambele dicționare, iar accepțiile cuvintelor sunt prezentate diferențiat și la nivelul relațiilor cu alte cuvinte din aceeași categorie semantică.

¹ *Dicționar român-spaniol (DRS₁)* (autori Alexandru Calciu, Constantin Duhăneanu, Dan Munteanu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979) și *Dicționar român-spaniol* (autori Alexandru Calciu, Zaira Samharadze, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009) (DRS₂).

² Pentru accepțiile termenului *lectură*, vezi Corbin 1989.

³ Vezi articolele noastre din *Bibliografie*.

⁴ Marelló (1993: 33–76), Szende și Clas (1996: 111–126, 208–211), Bidu-Vrănceanu (2000), Lozinski în articolele citate în *Bibliografie*.

⁵ Folosim aceste concepte în accepțiile consacrate de studiile de *metalexicografie* dedicate dicționarelor bilingve, și anume de „sinonimie interlinguală” și „echivalență interlinguală”; vezi Marelló (1993: 33–76) și Béjoint și Thoiron (coord. 1996).

⁶ Complexitatea definirii prin sinonimie interlingvistică a fost semnalată de mulți autori: Marelló (1993), Szende (1996), Bidu-Vrănceanu (2000), Lozinski (2006, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015).

⁷ Condițiile de sinonimie la nivelul unei limbi au fost riguros delimitate în semantica românească de Forăscu (2007).

⁸ Pentru detalii, vezi Marelló (1993) și Béjoint, Thoiron (coord.) (1996).

⁹ Aspectele complexe ale redării polisemiei în dicționarele bilingve au fost semnalate de Stati (1978: 288–294), Marelló (1993: 55–61), Bidu-Vrănceanu (2000), Lozinski (2006, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015).

¹⁰ Pentru discuții și exemple privind reprezentarea polisemiei în dicționarele bilingve vezi Marelló (1993), Bidu-Vrănceanu (2000) și Lozinski (2006).

Există cazuri, puține la număr, în care dicționarele analizate nu înregistrează toate *accepțiile uzuale* ale cuvintelor polisemantice.

- *Simplificarea polisemiei nu se justifică în cazul unor termeni uzuali*, cum ar fi PLOMBĂ, pentru care, în *DRS₁*, sunt înregistrate numai sensul principal, marcat (*med.*), și sintagma *a pune o PLOMBĂ* și echivalenții *EMPASTE*, *OBTURACIÓN* și respectiv *HACER UN EMPASTE (A ALGUIEN)*, iar sensurile secundare de „construcție care completează spațiul gol dintre alte două construcții”, și respectiv „umplere a unei gropi din asfalt” sunt omise, deși cel puțin acest din urmă sens este uzual și ridică și probleme de echivalare.

- La fel, în *DRS₁*, pentru A SCÂRȚĂI sunt indicate echivalențe pentru majoritatea sensurilor din *DEX*, cum ar fi: (*despre uși, roți*) *CENCERREAR*, *CHILLAR*, *CHIRRIAR*, *RECHINAR*, *GRUÑIR*; (*despre ramuri în vânt etc.*) *CRUJIR*; (*despre insecte*) *CHIRRIAR*; (*despre strune*) *CERDEAR*; (*fig., despre glas*) *CHIRRIAR*; //a SCÂRȚĂI la vioară (*fig.*) *ARAÑAR el violín*. În schimb, nu sunt înregistrate sensuri figurate uzuale ca „a progresa greu, anevoie; a nu funcționa cum trebuie” sau „a nu se simți bine, a o duce rău cu sănătatea”.

Alteori, dimpotrivă, lexicografii optează pentru *prezentarea amplă a polisemiei unor termeni specializați, care nu își au locul într-un dicționar bilingv general*.

- TUMOARE este tratat în *DRS₁* ca termen specializat în *medicină și medicină veterinară* și este marcat în consecință. Pentru termenul marcat (*med.*) sunt indicate ca echivalenți *cvasisinonimele TUMOR*, sinonim interlingvistic uzual, *INCORDIO*, termen consacrat prin uz pentru sensul de „sâcăială, agasare” și mai puțin pentru sensul de „bubă, tumoare”, *LANDRE*, care are un sens specializat pentru „tumoare de mărimea unei ghinde care se formează în zonele glanduloase ale corpului cum ar fi gâtul, subsuorile și regiunea inghinală” și termenul uzual, neutru *HINCHAZÓN* „umflătură”.

Neutralizarea forțată a trăsăturilor distinctive dintre acești echivalenți are consecințe importante în selecția pe care un vorbitor cu o competență lingvistică medie în limba spaniolă o poate face între aceștia.

Ceilalți termeni și corespondenți înregistrați ilustrează decalajul semantic între cele două limbi puse în relație. Pentru TUMOARE *de cornee*, și TUMOARE *pe omușor* sunt indicați corespondenții corecți *BERRUECO* și respectiv *UVA*. În schimb, pentru TUMOARE *la călcâi* este indicat ca echivalent un regionalism, marcat (*Am.*), *SIETECUEROS*, glosat de dicționarele spaniole prin „în Columbia, Chile, Ecuador și Honduras, tumoare care se formează la călcâi, în special la cei care umblă desculți”.

Pentru termenul folosit în medicina veterinară este indicat ca echivalent supraordonat *TUMOR*, iar apoi se recurge la indicații sintagmatice între paranteze pentru diversele hiponime ale acestuia, care sunt puse în relație cu sinonimele lor interlingvistice: (*pe tendon, la cai*) *SOBRETENDÓN*, (*la încheieturi; la cai și boi*) *PORILLA*, (*de dalac*) *LOBADO*, (*mică, pe pielea cailor*) *LECHINO*. La sfârșitul articolului sunt înregistrate sintagmele TUMOARE *benignă*, TUMOARE *malignă* și cu TUMORI și echivalențele acestora *TUMOR benigno*, *TUMOR maligno* și respectiv *TUMOROSO*.

Dincolo de faptul că, pentru un vorbitor obișnuit, indicarea unor echivalenți atât de specializați din cele două domenii științifice nu are relevanță, nu se face o diferențiere a *cvasisinonimelor* indicate drept corespondenți pentru termenul generic, iar sintagmele uzuale TUMOARE *benignă* și TUMOARE *malignă* apar la sfârșitul articolului.

DRS₂ înregistrează și *noile accepții* ale unor *termeni polisemantici uzuali* din limba română, pentru care, de cele mai multe ori, lexicografii identifică *sistemul de opoziții propriu limbii spaniole* și înregistrează corespondenții potriviți.

- Dacă pentru echivalarea celor patru sensuri mai vechi ale lui A LEGITIMA (1. a (-și) dovedi identitatea pe baza unui document legal. 2. (*jur.*) a recunoaște un copil născut în afara căsătoriei. 3. (*jur.*) a oficializa o căsătorie. 4. (*fig.*) „a justifica, a îndreptăți”) pot fi folosite echivalențele IDENTIFICAR, COMPROBAR LA IDENTIDAD, (*jur.*) LEGITIMAR, HACER LEGÍTIMO (AL HIJO NATURAL), (*fig.*) JUSTIFICAR, LEGITIMAR, pentru sensul recent, din limbajul sportiv, al lui *a se* LEGITIMA, acela de „a semna un contract cu un club sportiv”, spaniola dispune de un termen specializat contextual și, prin urmare, înregistrarea acestui nou sens în *DRS*₂, marcarea prin (*sport*) și indicarea corespondențelor respectivi – FICHAR POR, SUSCRIBIR FICHA POR – sunt corecte și binevenite.

- Există o serie de termeni sau sensuri recente care, deși nu figurează încă în dicționarele limbii române, se actualizează frecvent, iar înregistrarea, marcarea pe domenii și glosarea lor în acest dicționar este binevenită. Este cazul lui ROAMING (*tel.*) pus în relație cu ITINERANCIA sau al sensului secundar, marcat (*fam.,TV*), al lui BURTIERĂ („anunț/text mobil care rulează pe ecranul televizorului”), echivalat prin RÓTULO MÓVIL și EN TELETEXTO.

- La fel, sub articolul consacrat lui SONERIE, ar fi fost utilă precizarea că pentru soneria telefonului mobil și în contextul *logouri și SONERII* echivalarea nu se mai face prin sinonimul interlingvistic TIMBRE, ci prin sintagma specializată contextual TONOS DE LLAMADA.

4. Deși lingviștii au sesizat principalele aspecte ale definirii prin **sinonimie și echivalență interlingvistică**, acestea sunt comentate sumar și nu sunt sistematizate și ierarhizate ca importanță astfel încât să se constituie într-o cercetare coerentă și complexă a acestui tip de relații semantice. Analizele noastre au pus în evidență următoarele aspecte:

4.1. *Definirea prin cvasisinonime* este soluția adoptată de majoritatea dicționarelor bilingve. În cazul cvasisinonimelor se impune o *marcare tipografică* în interiorul articolelor, *prezența diferențiatorilor de sens, a mărcilor stilistice și a contextelor* pentru delimitarea distanței contextuale dintre cuvinte și a distribuției acestora, a semnelor specifice și a conotațiilor lor.

Cel mai adesea, soluțiile lexicografilor pun în evidență faptul că **cele două limbi puse în relație organizează diferit același continuum semantic.**

- Sub articolul SÂMBURE, lexicografia *DRS*₂ identifică sistemul de opoziții propriu limbii spaniole și indică corespondenții potriviți – SÂMBURE *de caisă/cireașă/măslină HUESO*, SÂMBURE *de măr/pepene, strugure PEPITA*, iar *de piersică CAROZO* - .

- Pentru MUȘCHI se fac distincțiile între sensul marcat (*anat.*) și cel marcat (*cul.*), care sunt puși în relație, în mod corect, cu MÚSCULO și respectiv SOLOMILLO, FILETE și este înregistrată și expresia recentă în limba română, marcată (*arg.*), *pentru că așa vor MUȘCHII mei*, pentru care este indicată echivalența, uzuală în spaniolă, PORQUE ME SALE DE LAS NARICES, alături de care ar fi meritat înregistrate, deoarece sunt conotate stilistic similar, PORQUE ME SALE DE LOS HUEVOS/DE LOS COJONES.

- În schimb, articolul consacrat lui BRÂNZĂ nu mai este la fel de bine structurat. Sintagme uzuale cum ar fi BRÂNZA *telemea*, BRÂNZA *topită* sunt înregistrate după expresia BRÂNZA *bună în burduf de câine*, și după alte sintagme – BRÂNZA *cu găuri*, BRÂNZA *de iepure (pop.)* – care se actualizează mai rar, pentru sintagma BRÂNZĂ *topită* sunt indicate atât echivalența, corectă, QUESO FUNDIDO, cât și cea eronată QUESO TIERNO, care corespunde sensului de „brânză proaspătă”, pentru BRÂNZA *telemea* este

selectată echivalența *QUESO DE VACA* („brânză de vaci”), iar pentru ocurența *BRÂNZĂ de Olanda*, echivalentul uzual *QUESO DE BOLA*, nu este primul selectat în seria propusă – *QUESO DE HOLANDA/DE BOLA/HOLANDÉS*–.

4.2. Alteori punerea în relație cu un echivalent se face *prin suspendarea unor opoziții de sens sau de registru stilistic*.

Mulți termeni marcați (*popular*), (*regionalism*), (*învechit*) sunt puși în relație, prin suspendarea opoziției de registru stilistic, cu echivalenți nemarcați și uzuali: *CIULNIȚĂ* (*reg.*) *REMOLINO*, *VORÁGINE*, *PLAIVAZ* (*pop.*) *LÁPIZ*, *POGACE* (*pop.*) *TORTA*, *POGHIAZ* (*inv.*) *ALGARA*, *POGREBANIE* (*inv.*) 1. *ENTIERRO*, *SEPULTURA*, *INHUMACIÓN*, 2. (*bis.*) *FUNERAL*, *MISA*, *STOLER* (*reg.*) *CARPINTERO*, *SUNDOC* (*reg.*) *BAÚL*, *A SUMUȚA* (*pop.*) *AZUZAR*, *ȘABANĂ* (*inv.*) *TÚNICA* etc.

Uneori chiar, pentru indicarea unor corespondenți, *se rețin trăsăturile comune mai multor tipuri de referenți și se estompează cele particularizante*. La aceasta soluție se recurge în cazul unor termeni cu un sens foarte concret, care trimit direct la realitatea extralingvistică specifică sau al unor termeni de specialitate.

- Punând în corespondența interlingvistică pe *BOTFORI* (care este glosat în *DEX* prin „(*reg.*) cizme cu tureci tari și încrețite la gleznă”) și *BOTAS (PARA MONTAR)* („cizme (de călărie)”), lexicografii *DRS₁* au reținut doar clasarea comună – „obiect de încălțăminte cu carâmbul înalt” – și au selectat ca echivalent al cuvântului românesc un termen general și nemarcat.

- O situație similară se regăsește și în exemplul următor, în care *TUF* – glosat în *DEXI* prin „(*geol.*) rocă formată prin acumularea și consolidarea cenușii, nisipului etc., provenite din erupțiile vulcanice” – este pus în relație cu sinonimul interlingvistic *TUFO*, cvasisinonimele *TOBA* („piatră calcaroasă, ușoară și foarte poroasă care se formează prin depunerea calcarului din apele anumitor izvoare”), *TOSCA* („(*geol.*) varietate de rocă calcaroasă și ușoară care se formează prin depunerea calcarului din apă în anumite locuri”) și cu sintagma *PIEDRA VOLCÁNICA* (piatră vulcanică).

Relația de echivalență dintre acești termeni se stabilește pe baza semnelor comune */rocă/, /de tip sedimentar/*, iar diferențele specifice dintre aceștia, referitoare la *sedimentele care le compun, locul în care se formează, densitatea și culoarea acestora*, sunt neglijate.

4.3. De multe ori se remarcă *ordinea aleatorie a echivalențelor propuse sau absența corespondentului spaniol uzual în seria indicată*.

- De exemplu, în cazul lui *A BATE*, *DRS₁* înregistrează în primul rând în seria sinonimică verbul *BATIR*, care este specializat contextual în spaniolă pentru *A BATE ouă/frișcă* sau pentru *A BATE un record*.

- Pentru echivalarea lui *A ABSOLVI o școală/o facultate*, corespondentul uzual *GRADUARSE*, în *DRS₁*, nu este selectat primul în serie, iar pentru *A ABSOLVI o universitate* este indicat și echivalentul *TOMAR LA BORLA* care, de fapt, se folosește pentru *A-ȘI LUA TITLUL de master sau doctor*, aparține registrului familiar și înseamnă, în traducere literală, „a-și lua ciucurile”.

- În *DRS₂*, lexicografii nu indică corespondentul neutru și uzual *SOFÁ* (arhilexemul clasei respective în limba spaniolă) pentru *CANAPEA*, care este pus în relație doar cu lexeme între care diferențele le marchează semele */de un anumit tip/* și */cu un număr determinat de locuri/*: *CANAPÉ* („canapea moale”), *CONFIDENTE* („canapea cu două locuri, în formă de S”) și *TRESILLO* („canapea cu trei locuri”).

- Pentru *GAGICĂ* este indicat ca prim echivalent termenul din *caló* (argoul țigănesc) *GACHÍ*, precum și o serie de alte lexeme care se actualizează rar pentru acest sens (*JA*, *JAI*, *CHAVALA*, *QUERENDONA*), și abia la sfârșit cei consacrați prin uz *-TÍA (BUENA)* și *PIBA-*.

• Pentru echivalarea lui *corp* PROFESORAL sunt indicați *CUERPO PROFESORAL* și *PROFESORADO*, însă sintagma uzuală *PERSONAL DOCENTE* lipsește din articolul respectiv, iar în cazul contextului *PROBE de admitere la Universitate*, echivalența *PRUEBAS DE ACCESO A LA UNIVERSIDAD* ar fi trebuit să fie dublată și de sintagma uzuală *PRUEBAS/EXAMEN DE SELECTIVIDAD*.

4.4. Sinonimele specializate contextual sunt sinonimele care pot apărea într-o serie de contexte comune, dar care dispun, fiecare dintre ele, de cel puțin un context în care nu se pot substitui reciproc.

De cele mai multe ori, soluțiile ambelor dicționare pun în evidență *sistemul de opoziții proprii limbii spaniole și corespondenții specializați contextual*:

• Pentru traducerea sensului marcat (*fiz., tehn.*) al lui BATERIE („ansamblu de acumulatori sau pile electrice care furnizează electricitate“) se folosește *PILA*, dar în contextul *a rămâne fără BATERIE*, spaniola îl selectează exclusiv pe *BATERÍA (QUEDARSE SIN BATERÍA)*, iar *DRS₂* precizează acest lucru.

• În schimb, pentru cele două subsensuri, recente, ale lui BALSAM, este indicat corespondentul *ACONDICIONADOR*, ceea ce este inexact, acesta acoperind doar sensul „BALSAM de păr“, nu și pe cel de „BALSAM de rufe“, căruia i-ar corespunde în spaniolă lexemul *SUAVIZANTE*.

• De asemenea, sub FACULTATE, ar fi trebuit înregistrată sintagma *a face o FACULTATE*, deoarece, în acest caz, spaniola selectează exclusiv substantivul *CARRERA*, în sintagma echivalentă *HACER UNA CARRERA*, și nu pe *FACULTAD*, pe care vorbitorul cu o competență lingvistică medie este tentat să-l folosească.

4.5. Sub unele articole, însă, *lipsesc indicațiile sintagmatice referitoare la preferințele sau restricțiile combinatorii* ale echivalențelor spaniole înregistrate.

• În cazul lui RUDĂ, nu este precizată diferența între *FAMILIAR* („rudă de sânge“) și *PARIENTE* („rudă prin alianță“), indicați drept corespondenți, deși articolul este destul de complex și include și sintagme mai neobișnuite precum *berbec de RUDĂ* („de prăsilă“).

• COPERTĂ este pus în relație cu seria *cvasisinonimică CUBIERTA, TAPA, PORTADA*, deși între aceste lexeme există o serie de diferențe: *TAPA* se folosește doar pentru copertile unei cărți, în timp ce pentru contextul *COPERTA unei reviste* este selectat exclusiv *PORTADA*, iar sintagma recentă *a apărea pe COPERTA unei reviste* s-ar traduce prin *APARECER EN LA PORTADA DE UNA REVISTA*.

4.6. Alte soluții dovedesc *lipsă de rigoare și/sau inconsecvență în redarea conotațiilor și păstrarea registrelor limbii* pentru sinonimele interlingvistice propuse.

• Pentru A ȘTERPELI, marcat (*familiar*) în română, în *DRS₁* sunt indicați corespondenți, nemarcați similar, într-o ordine aleatorie, mergând de la cei neutri ca *HURTAR, ROBAR, SUSTRAER, QUITAR*, la un corespondent ca *RAPIÑAR*, care, conform dicționarelor limbii spaniole, înseamnă „a fura smulgând cu violență“, sau marcați ca (*argotic*) – cum este cazul lui *PULIR* („a curăța“) sau (*ieșit din uz*) – cazul lui *DESPABILAR*.

• Pentru sensul figurat al lui CĂTRĂNIT, marcat puternic sub aspectul */intensității/*, sunt indicați corespondenții: *MOHÍNO* („triste, melancólico, disgustado“), *ENFADADO*, neutru și uzual pentru sensul „supărat“, *AMARGADO, DISGUSTADO* și *DE MORROS*, care are sensul „bosumflat“.

• La fel, parafraza propusă de *DRS₁* pentru echivalarea interjecției ZBÂR – *SUGIERE LA IDEA DE ESCALOFRÍO* – este eronată, deoarece *ESCALOFRÍO* înseamnă „fior, frison“, ceea ce nu corespunde sensului interjecției românești de „cuvânt care imită sunetul produs de zborul păsărilor sau al insectelor, de vibrația unei coarde, a unui motor etc.“.

Și în *DRS*₂ există o serie de *soluții discutabile sau eronate*, iar discuția pe seama acestora poate fi utilă pentru o reeditare a acestui dicționar.

- Pentru VÂNĂTAIE sunt indicați, în mod corect, echivalenții neutri *CARDENAL*, *MORADURA*, *MORADO*, termenii, marcați (*fam.*), *MORATÓN* și *MORETÓN*, termenul (*livr.*) *EQUIMOSIS*, dar și *RONCHA*, glosat de dicționarele limbii spaniole prin „umflătură roșie care apare pe piele, de mărimea unei boabe de fasole, și care este provocată de pișcătura unei insecte, de o reacție alergică, etc.”.

- Sintagma *TELEFONIE fără fir* este pusă în relație cu *TELEFONÍA SIN HILOS*, deși echivalențele posibile, care se actualizează frecvent în limba spaniolă, sunt *TELEFONÍA INALÁMBRICA* și *TELEFONÍA WIRELESS*, după cum și *PROTEZĂ dentară* este echivalată printr-o traducere ad litteram – *PRÓTESIS DENTAL* –, în loc de *DENTADURA POSTIZA*, sintagmă consacrată prin uz pentru acest sens.

- Sub *RECOLTĂ*, sintagma *RECOLTĂ de medalii* este echivalată, în mod incorect, prin *BOTÍN DE MEDALLAS* (*BOTÍN* „obiecte sau bani obținuți prin jaf” sau „pradă de război”), în loc de *COSECHA DE MEDALLAS*.

Alteori, *DRS*₂ indică drept echivalențe *termeni și sintagme inexistente în dicționarele limbii spaniole*.

- Termenul *PILULĂ anticoncepțională* este pus în relație cu *PÍLDORA ANTIBEIBI*, în loc de *PÍLDORA (CONTRACEPTIVA)*, iar *vânzător de DROGURI* cu *DÍLER*, deși corespondenții uzuali sunt *VENDEDOR DE DROGAS*, sintagmă nemarcată stilistic, și termenul argotic *CAMELLO*; pentru *A XEROXA* și *hârtie de XEROX* sunt indicați corespondenții *XEROCOPIAR* și, respectiv, *PAPEL COPIA*, inexistenți în dicționarele limbii spaniole, echivalențele corecte și uzuale fiind *SACAR/HACER FOTOCOPIAS*, *FOTOCOPIAR* și, respectiv, *PAPEL PARA FOTOCOPIADORA*.

4.7. *DRS*₂ nu înregistrează o serie de colocații uzuale, care se actualizează frecvent în limba română contemporană, și care pun probleme de echivalare. Absența acestora privează utilizatorul cu o competență lingvistică redusă sau medie în limba spaniolă de informații semantice importante sau îl fac să recurgă la traduceri eronate.

- Astfel, nu figurează sub articolele corespunzătoare sintagme precum: *COPIE xerox*, căreia i-ar corespunde lexemul *FOTOCOPIA*; *PAGINI aurii*, pentru echivalarea căreia în limba spaniolă ar trebui selectată sintagma *PÁGINAS AMARILLAS*; *MONITORUL Oficial*, care poate fi pus în corespondență cu un echivalent cultural *BOE*, lexicalizare a siglei lui *BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO*; sub *TRAFIC* apare ocurența *TRAFIC de femei*, dar lipsește cea de *TRAFIC de carne vie*, care se actualizează mai frecvent, și pentru echivalarea căreia ar trebui selectată sintagma specializată contextual *TRATO DE BLANCAS*.

- Sub articolul *LAPTE* nu apare ocurența *LAPTE integral*, care poate fi pus în relație doar cu *LECHE ENTERA* și nu cu *LECHE INTEGRAL*, cum ar fi tentat să creadă un vorbitor cu o competență lingvistică medie în limba spaniolă.

- O sintagmă uzuală precum *ASOCIAȚIE de locatari/de proprietari* nu este înregistrată nici sub intrarea *ASOCIAȚIE*, nici sub *LOCATAR* sau *PROPRIETAR*, iar utilizatorul dicționarului va fi tentat să recurgă la traducerea *ASOCIACIÓN DE INQUILINOS/DE PROPIETARIOS*, în locul celei corecte de *COMUNIDAD DE VECINOS*.

- Din unele articole lipsesc o serie de sintagme/contexte recente care presupun o echivalare în spiritul limbii spaniole și nu o traducere ad litteram a acestora: *a face GRAFITTI HACER PINTADAS*, *PILULA de a doua zi LA PÍLDORA DEL DÍA SIGUIENTE*, *A CONDUCHE imprudent*, a cărei traducere este *CONDUCIR DE FORMA TEMERARIA* și nu

CONDUCIR DE FORMA IMPRUDENTE, cum ar fi tentat să creadă un vorbitor cu o competență lingvistică medie în limba spaniolă.

4.8. O serie de termeni românești, din cele mai diverse registre stilistice, sunt puși în relație cu **glose și parafraze ample** în limba spaniolă: BÂRSANĂ (OVEJA) DE LANA LARGA (Y ÁSPERA), BURTIERĂ (fam.) RÓTULO MÓVIL, DISPAȘĂ (com.) LIQUIDACIÓN DE AVERÍA GRUESA, POSTDECEMBRIST (ist.) DE DESPUÉS DE DICIEMBRE DE 89, REZERVATAR (jur.) PERSONA QUE TIENE DERECHO A LA LEGÍTIMA EN UNA HERENCIA, SUPAT (reg.) („locul de sub pat, spațiul dintre pat și dușumea”) ESPACIO DEBAJO DE LA CAMA, ȘEDITĂ (exploziv) CHEDITA, PASTA EXPLOSIVA, TEIER (pesc.) PÉRTIGA (PARA ASUSTAR PECES).

Lexicografii DRS₂ recurg la glosare chiar și în cazul termenilor care au un corespondent spaniol asemănător formal lexemului românesc, pe care îl dublează cu o parafrază mai mult sau mai puțin amplă. Această modalitate, aparent neeconomică, de definire/punere în relație este utilă celor care doresc evitarea repetițiilor supărătoare atunci când construiesc un discurs/text de specialitate în limba spaniolă.

Procedeul este utilizat, de multe ori, pentru echivalarea *terminologiilor de specialitate*: DEFLAȚIE (ec.) DEFLACIÓN, REDUCCIÓN DE LA CIRCULACIÓN FIDUCIARIA, DIMINUCIÓN DE LOS PRECIOS POR FALTA DE DEMANDA; CAÍDA GENERALIZADA DE LOS PRECIOS, DEHISCENȚĂ (bot.) DEHISCENCIA, APERTURA ESPONTÁNEA DEL FRUTO, DEISM (filos.) DEÍSMO, CREENCIA EN DIOS BASADA EN LA RAZÓN, DIOS COMO AUTOR DE LA NATURALEZA, ENDOFASIE (psihol.) ENDOFASÍA, LENGUAJE INTERIOR, ENOSIS (ist.) ENOSIS, UNIÓN DE CHIPRE A GRECIA, GALANTINĂ (cul.) GALANTINA (CARNE BLANCA EN GELATINA), SINALAGMATIC (jur.) SINALAGMÁTICO, CON OBLIGACIONES MÚTUAS, GREMIAL (bis.) GREMIAL, PAÑO CUADRADO (SOBRE LAS RODILLAS), DEFINITOR (bis. Al Carmelitanilor Desculți) DEFINITORIO (DE LOS CARMELITAS DESCALZOS), STEATOZĂ (med.), ESTEATOSIS, DEGENERACIÓN GRASA, PROTEINURIE (med.) PROTEINURÍA, EXCESO DE PROTEÍNAS EN LA ORINA, SINAPSĂ (biol.) SINAPISIS, UNIÓN ENTRE EL AXÓN DE UNA NEURONA Y LAS DENDRITIS DE OTRA NEURONA etc.

În cazul unor termeni de specialitate, care apar nemarcați ca atare, glosa spaniolă cu care sunt puși în corespondență este cea care ajută la identificarea domeniului căruia îi aparțin aceștia.

• De exemplu, sensul lui RISBERMĂ, termen hidrotehnic, care apare nemarcat, este elucidat de parafraza CIMIENTO DE FAJINAS CON PIEDRAS, PISIFORM, termen necunoscut unui vorbitor obișnuit, este glosat prin HUESO PISIFORME, ceea ce îl identifică drept termen anatomic.

4.9. Termenii de specialitate din *botanică, ornitologie, zoologie, ihtiologie* sunt puși în relație cu diverși corespondenți spanioli, urmați, între paranteze, și de denumirea latină, pentru identificarea referentului avut în vedere¹: PITOAȘCĂ (bot.) BOLETO GRANULADO (BOLETUS GRANULATUS), ȘOVAR (bot.) POA, ESPIGUILLA (POA TRIVALIS) BOIȘTEAN (iht.) FOXINO (PHOXDINUS PHOXDINUS), BARBUN (iht.) BARBO DE MAR (MULLUS BARBATUS), BIBIC (ornit.) AVE FRÍA (VANELLUS VANELLUS), SFRÂNCIOC (ornit.) ALCAUDÓN, PICAGREGA, GAUDÓN, LAYA (LANIUS) ș.a.

¹ Unii autori recomandă în cazul terminologiilor, atunci când echivalențele sunt operatorii, dar nu perfect exacte, *completarea acestora cu informații de natură enciclopedică*. Vezi în acest sens și Clas (1996: 208–211).

Alteori, însă, avem de-a face cu o *definire vagă*, prin parafrazele *ESPECIE DE PLANTA* „specie de plantă”, respectiv *ESPECIE DE AVE* „specie de pasăre”, urmate de denumirea savantă, singura care ajută la *identificarea referentului* (cazul lui POPILNIC, PLOIER, POALA RÂNDUNICII etc.)¹.

4.10. De multe ori româna și spaniola *organizează diferit același continuum semantic* și din punctul de vedere al *numărului unităților lingvistice* folosite. *DRS₁*, de exemplu, indică atât cazurile în care lexemelor românești le corespund sintagme în spaniolă – A SICTIRI RECHAZAR CON INSULTOS, BAROU (*jur.*) COLEGIO DE ABOGADOS, AMPRENTĂ (*stomatologie*) CUBETA PARA LA IMPRESIÓN, ARTIMON (*mar.*) PALO DE MESANA, BĂCAN (*bot.*) PALO CAMPECHE etc. –, cât și situația inversă, în care, pentru același sens, selecția se face în plan sintagmatic în română și respectiv în plan paradigmatic în spaniolă – *cap de ACUZARE* (*jur.*) CARGO, NAVLU *pentru o șalupă* LANHAJE, a deschide cu ȘPERACLUL GANZUAR, *lucrat la* STRUNG TORNÁTIL etc.

Și lexicografii *DRS₂* indică consecvent situațiile în care un sens poate fi exprimat printr-un lexem într-o limbă și printr-o sintagmă în alta: *mâncare de* LEGUME POTAJE, a da TÂRÇOALE RONDAR, LUME *proastă* GENTUZA, *multă* LUME (*peior.*) GENTÍO, cu MÂNA *goală* MANIVACÍO, cu GURA *căscată* (*fig.*) BOQUIABIERTO, cu două GURI (*zool.*) DISTOMO, *legat la* GURĂ AMORDAZADO, a introduce CLAUZE *într-un contract* CLAUSULAR ș.a.

5. Dicționarele analizate nu sunt dicționare cu contexte, dar fac apel la *diverse alte informații sintagmatice*, care ajută la decodarea corectă a sensului, atât în limba sursă, cât și în limba țintă, cum ar fi: indicarea între paranteze a sensului pentru care este înregistrat corespondentul spaniol respectiv, indicarea între paranteze a restricțiilor contextuale, co-ocurențe uzuale, sintagme fixe, locuțiuni, expresii, mărci stilistice².

5.1. *DRS₂* înregistrează sintagme sau parafraze ample pe care, în mod normal, nu le regăsim într-un dicționar al limbii române, pentru a semnala existența unor lexicalizări în limba spaniolă față de „casetele goale” din limba română: SET *de față de masă și șervețele* MANTELERÍA, a scoate *fața de* PERNĂ DESENFUNDAR, MĂTURĂ *veche* ESCOBAJO, *excursionist cu* RULOTA CARAVANISTA, *fașă de* legat BURICUL OMBLIGUERA, *întâlnire a agenților de* BURSĂ BOLSÍN, *ședință de fumat* HAȘIȘ (*arg.*) FUMATA, NĂFRAMĂ *cu chipul lui Hristos/Cristos* – VERÓNICA ș.a.

5.2. Alteori, aceste contexte și parafraze ample în limba română pe care le înregistrează autorii *DRS₂* au rolul de a introduce **lexicalizări care trimit la o realitate extralingvistică specific hispanică**, la elemente socio-culturale specifice Spaniei și diverselor țări din America Latină, diverse evenimente istorice etc.

● Astfel, sub MĂSLINĂ sunt înregistrate sintagme și parafraze ample, care sunt puse în relație cu lexeme care trimit la o realitate extralingvistică specific spaniolă: MĂSLINĂ *sălbatică* ACEBUCHINA, *borhot de* MĂSLINE ALPECHÍN, *culegător de* MĂSLINE (*după baterea măslinilor*) ARRISCADOR, *culesul* MĂSLINELOR ACEITUNADA, ACEITUNERA,

¹ Vezi și distincția pe care o face Marello (1993: 52), între *coresponențele complete* și *coresponențele incomplete* și modalitatea de recuperare a informațiilor semantice din limba sursă, în cazul acestora din urmă.

² Despre rolul exemplelor, al contextelor și al mărcilor diastratice în elucidarea sensului lexemelor înregistrate am vorbit în alte articole ale noastre consacrate dicționarelor bilingve, articole în care am analizat și o serie de *combinații sintagmatice și de contexte inedite* pentru lexicografia bilingvă româno-spaniolă, care sunt înregistrate pentru prima dată în micro-structura *DRS₂*, alături de sintagme, contexte și unități frazeologice uzuale.

depozit de MĂSLINE ACEITUNERO, OLIVERO, (perioadă de) culegere a MĂSLINELOR (de masă) VERDEO.

• Alte contexte trimit la realități culturale sau istorice hispanice: *bătăi cu ROȘII* (la Valencia) *LA TOMATINA*, *MĂGARUL la mijloc* (joc, Uruguay) *MONITO*, *Guvernul Autonom al CATALONIEI GENERALITAT*, *dat cu FRANCEZII* (ist. Spaniei) *AFRANCESADO*, *INVAZIA franceză din 1808 FRANCESADA*, *NĂSCUT din tată indian și mamă albă sau invers* (Am.) *CHOLO*, (Ec.) *ROTO*, *DESCENDENT din europeni (și născut în America)* *CRIOLLO*, *partizan al unei DESCHIDERI politice* (Spania) *APERTURISTA*, *limbă spaniolă plină de GALICISME GABACHO* etc.

5.3. Un tip special de contexte sunt titlurile de *opere literare, povești, fabule, titluri de opere și piese muzicale, tablouri, sculpturi celebre*. De multe ori, și la nivelul acestor co-ocurențe, selecția în plan paradigmatic sau sintagmatic se face diferit în cele două limbi puse în relație, sau se impune o traducere a sensului global sau figurat al operei respective¹.

• Astfel, pentru echivalarea contextului *DAMNAȚIUNEA lui Faust* (muz.) spaniola nu selectează corespondentul marcat (livresc) *DAMNACIÓN*, ci termenul neutru *CONDENACIÓN – LA CONDENACIÓN DE FAUSTO*, iar *REVIZORUL* (de Gogol) este echivalat prin *EL INSPECTOR*, și nu prin *EL REVISOR*, cum ar fi tentat să creadă un vorbitor cu o competență scăzută sau medie în limba spaniolă, dat fiind faptul că unul din sensurile cu care se actualizează cel mai frecvent acest termen spaniol este acela de „controlor de bilete”.

• La fel de oportună este înregistrarea titlului *SUFERINȚELE tânărului Werther* (de Goethe) și punerea lui în relație cu sintagma spaniolă consacrată pentru acest context – *LAS CUITAS DEL JOVEN WERTHER* –, deoarece niciunul dintre lexemele paradigmei sinonimice spaniole *SUFRIMIENTO*, *PADECIMIENTO*, *PENA*, *TORMENTO*, *DOLOR* nu acoperă la fel de bine sensul sintagmei respective, așa cum o face *CUITAS*, care are sensul principal de „suferință, tristețe, neliniște”, dar și un subsens de „persoană care are dificultăți în a relaționa cu ceilalți, sau pentru a se purta corespunzător în societate, în general din timiditate, sau pentru că nu este obișnuit să aibă de-a face cu lumea”.

• Multe dintre aceste sintagme presupun o traducere a sensului global sau figurat al operei respective: *AZILUL de noapte* (titlul unei piese de M. Gorki) *LOS BAJOS FONDOS*, *DOCTOR fără voie* (de Molière) *MÉDICO A PALOS*, *Punerea în MORMÂNT* (pict.) *SANTO ENTIERRO*, *Aventuri din epoca de PIATRĂ* (cine.) *LOS PICAPIEDRAS* ș.a.

5.4. Ambele dicționare utilizează consecvent o mare varietate de **marci stilistice (diastratice)**², care indică preliminar atât *situațiile extralingvistice, cât și pe cele lingvistice de comunicare corectă*³.

Multe cuvinte au două sau chiar trei mărci stilistice – *A GUGĂLI* (arg., inform.), *IBÂNCĂ* (reg., căl.), *MIȘUN* (zool., reg.), *MUCENIC* (pop., cul.), *PITAC* (fin., înv.), *PISTOL* (fin., ist.), *PREOBRAJENIE* (bis., pop.), *POSIBILISM* (ist., pol.), *A SURMONTA* (gal. și fig.) – sau mărci care evidențiază diferențele între spaniola peninsulară și cea vorbită în America Latină, sau chiar între variantele spaniolei peninsulare, cum ar fi: (AMS), (AMC), (BO), (PR), (CH), (CO), (EC), (AND), (SAL)⁴ etc.

¹ Situații pe care le-am semnalat și comentat cu alte ocazii, vezi Lozinski (2011, 2012, 2013).

² Pentru alte lecturi tematice de acest gen, vezi Bidu-Vrănceanu (2000, 2010) și Lozinski (2006, 2008, 2009, 2010).

³ Vezi astfel de lecturi tematice pentru *Dicționarul român-italian* la Bidu-Vrănceanu (2000), iar pentru *dicționarele bilingve româno-spaniole* articolele noastre indicate în *Bibliografie*.

⁴ Abrevieri pentru *America de Sud, America Centrală, Bolivia, Puerto Rico, Chile, Columbia, Ecuador, Andalucia* și, respectiv, *Salamanca*.

În ambele dicționare se observă *marcarea riguroasă și consecventă a termenilor din lexicul specializat*, pe domenii și subdomenii științifice, precum și marcarea dublă sau triplă în cazul acelor termeni care aparțin mai multor domenii: ABRAZIUNE (*geol., med., tehn.*), ARVICOL (*bot., zool.*), EMANATISM (*bis., filos.*), EMENAGOG (*med., farm.*), REGIM (*pol., ec.*), REGOLIT (*astron., geol.*), SUMATOR (*tehn., inform.*), SUPERFOSFAT (*chim., agr.*), VIRUS (*biol., inform.*) etc.

Cazurile în care dicționarele nu marchează termenii de specialitate sunt rare, dar anumite indicații din cadrul articolelor suplinesc această lacună și elucidează sensul termenilor chiar și pentru un nespecialist.

• Astfel, deși termenii polisemantici A EBOȘA, EBOȘARE, EBOȘĂ, EBOȘOAR, înregistrați de *DEXI* drept termeni de specialitate în artele plastice și domeniul metalurgiei, nu sunt marcați ca atare în *DRS₁*, există în cadrul articolelor consacrate acestora informații sintagmatice sau explicații între paranteze, care precedă echivalenții propuși și care trimit la domeniul și sensul avute în vedere.

La A EBOȘA sunt reținute două sensuri, explicitate prin indicațiile preliminare între paranteze – (*a degroșa*) și respectiv (*despre țevi*) –, termenul fiind pus în relație cu sinonimul interlingvistic *DESBASTAR* și sintagma *PERFILAR POR EXTRUSIÓN*. Sub EBOȘĂ sunt înregistrate o parafrază amplă – *PREFABRICADO OBTENIDO POR DESBASTE sau POR EXTRUSIÓN* pentru sensul de „semifabricat obținut prin eboșare”, echivalentul specializat contextual *TANTEO*, precedat de explicația (*arte*), și sinonimele interlingvistice *ESBOZO* și *CROQUIS*, precedate de explicațiile (*schiță*) și respectiv (*crochiu*), care precizează sensurile avute în vedere. Pentru EBOȘOAR sunt indicați, în mod corect echivalenții *FORMÓN* și *DESBASTADOR* pentru sensul „daltă”, iar pentru „daltă de sculptor” *PALILLO*.

DRS₂ folosește mărci noi cum ar fi (*inform.*), (*fig.*), (*UE*), explicitată prin „*din glosarele Uniunii Europene*”, sau inedite – (*DQ*), care precedă echivalenții din *Don Quijote*.

În unele cazuri, se observă o *lipsă de consecvență în marcarea cuvintelor din aceeași familie lexicală sau o marcă diferită de cea a dicționarelor limbii române*: CHIULANGITĂ e marcat (*arg.*), deși el este un termen familiar, MĂJAR este marcat (*înv.*), dar MĂJĂRIT apare ca termen neutru, PITARCĂ este marcat (*reg.*), iar PITĂRCUȚĂ (*bot.*), A SINILI este marcat (*reg.*), SINEALĂ (*pop.*), iar SINILIU este nemarcat.

Alteori, se remarcă *absența mărcilor diastratice* pentru termeni precum *BUCHER*, *CAHLĂ*, *CONABIU*, *A MURUI*, *PĂLMAR*, *RĂGĂLIE*, *PARLAGIU*, *RATIERĂ*, *RISBERMĂ*, *SALAMALEC*, *TÂRLIE*, *TÂRN*, *ȚUCAL*.

5.5. *DRS₂* folosește frecvent și diverse **indicații preliminare**, între paranteze, pentru o mai bună redare sintagmatică a sensului.

De cele mai multe ori aceste indicații preliminare sunt *modalități de dezambiguizare semantică prealabilă a cuvintelor polisemantice*: A RAȘCHETA 1. (*a curăța de vopsea*) *RASQUETEAR*, *RASPAR*; (*ușor*) *RASPAR*. 2. (*a curăța parchetul*) *ACUCHILLAR*, *VAMEȘ* 2. (*ist., la romani; în Biblie*) *PUBLÍCANO*.

Alteori, indicațiile dintre paranteze din *DRS₁* indică, preliminar, *sistemul de opoziții diferit al limbii spaniole*: *BENĂ* 1. (*de autocamion*) *CAJA*; *CAJÓN*. 2. (*de excavator*) *CUCHARA*, *CUCHARÓN*, *PALA*.

Mai rar, acestea ajută la *elucidarea sensului termenului românesc sau la identificarea domeniului* căruia îi aparține cuvântul intrare: *ARVUNĂ* (*pop., acont*) *ANTICIPO*, *BIZOU* (*tehn., la oglinzi, pietre prețioase*) *BISEL*, *CHAFLÁN*, *A HOJBĂI* (*reg., a scotoci*) *REBUSCAR*, *REVOLVER*, *RATIERĂ* (*la războiul de țesut*) *CALCA*, *ȚICLING* (*pentru rașchetat parchetul*) *CUCHILLA PARA ACUCHILLAR*, *ZĂVELCĂ* (*pop., fotă*) *SAYA/FALDA CAMPESINA*.

Alteori, glosează termenul românesc sau avertizează vorbitorul asupra faptului că echivalența este aproximativă: ȚAPOȘ (cu coarne ridicate în sus) CORNIVELETO, PITĂREL (ist., aprox.) SUBPANETERO, SUBPANATIER.

DRS₂ oferă, între paranteze, indicații sau precizări ample pentru elucidarea sensului expresiei înregistrate sau a domeniului în care este folosită unitatea frazeologică respectivă: de la Sfântul GHEORGHE la Sfântul Dumitru (în cazul mutărilor/contractelor) DE PASCUA A SAN JUAN, a se ține de/a umbla cu IORDANE a) (a spune vorbe goale) DECIR BOBERÍAS; b) (a se ține de prostii) BOBEAR/HACER BOBADAS/BOBERÍAS, ghem NEUROFIBRILAR (în Alzheimer) OVILLO NEUROFIBRILAR.

6. Probleme importante de punere în relație a două limbi pun termenii care trimit la realitatea extralingvistică specifică.

Dicționarele bilingve conțin un număr variabil de **glose**, care țin locul de echivalenți pentru termenii referitori la realitățile socioculturale specifice țării respective.

- Autorii DRS₂, de exemplu, recurg la o **parafrază explicativă**, care urmează îndeaproape definiția din dicționarele limbii române, în cazul termenilor gastronomici (BULZ, MUCENIC, SARMA), al cuvintelor care trimit la particularități culturale sau istorice (ARNICI, CALOIAN, DENIE, A PROHODI, SĂSIMI, UNGUREAN, DECREȚEI, DOSARIADĂ), al arhaismelor, marcate (ist.), care denumesc profesii sau demnități din trecut (BOGASIER, CAPUCHEHAIE, CAPUGIU, NARGHELEGIU, PITĂRIE, POSTELNIC, ȘĂTRAR), al cuvintelor populare și regionalismelor (A ARVUNI, BUDUROI, A HORPĂI, A SINILI, ȘPERLĂ), al cuvintelor care denumesc obiecte de vestimentație (CAȚAVEICĂ, CIOARECI, ZĂBUN).

Autorii ambelor dicționare folosesc în puține cazuri un echivalent din cultura-țintă.

- De exemplu, pentru VICLEIM în DRS₁ este indicat echivalentul BELÉN, care este o falsă echivalență, deoarece BELÉN înseamnă „reprezentare din carton și alte materiale a nașterii lui Isus, care se pune la Crăciun în casele credincioșilor catolici”, pe când VICLEIM este, potrivit DEX, „veche dramă populară de origine creștină reprezentând nașterea lui Cristos, jucată la țară, în perioada Crăciunului, de către flăcăi costumați”.

- În cazul lui CĂLUȘAR lexicografii recurg la un împrumut, dar și la o glosă dublată de un echivalent cultural –, „CĂLUȘARII” (DANZA FOLCLÓRICA PARECIDA A ”ELS BATONERS” DE GÉLIDA) –, soluție care redă în mare măsură sensul cuvântului românesc.

- În schimb, corespondentul COTILLÓN, indicat pentru petrecere de BOBOTEAZĂ, redă aproximativ sensul sintagmei românești, deoarece COTILLÓN înseamnă „petrecere de Revelion”.

- Dacă BĂZA (joc) este pus în relație cu un echivalent cultural ADIVINA QUIÉN TE DIO (QUE LA MANO TE CORTÓ), în schimb a juca BĂZA este glosat prin JUGAR A ESTATUAS MUDAS E INMÓVILES, o parafraza care nu elucidează sensul sintagmei românești.

- În alte cazuri DRS₁ recurge la un **calc semantic** sau la un **împrumut**: GHIAUR (ist.) – GIAUR; INFIEL, HORA – HORA (DANZA POPULAR), COBZAR – TOCADOR DE COBZA.

7. Stadiul cercetărilor asupra sinonimiei și interesul sporit pentru studiul limbilor străine impun o discuție de sinteză care să adune la un loc achizițiile teoretice și analizele concrete.

Analizele noastre pe un material concret bogat au pus în evidență complexitatea punerii în relație a două limbi într-un dicționar bilingv.

Rezultatele și concluziile acestei analize prezintă interes pentru *semantica contrastivă, lexicografie, metalexicografie și didactica limbilor*.

Diferențele de organizare semantică între limbile română și spaniolă condiționează și limitează de multe ori punerea în corespondență a acestora. Analiza corpusului nostru a pus în evidență trei clase de *divergențe de traducere*, și anume: cele care privesc *numărul unităților*

de semnificație, cele de natură paradigmatică, determinate de specificul decupajului lingvistic al celor două limbi și cele determinate de factorul extralingvistic.

Analiza a confirmat teza specificului limbilor în redarea aceleiași realități extralingvistice. Între cele două limbi puse în relație se manifestă o asimetrie în organizarea relațiilor de polisemie și sinonimie la nivelul tuturor vocabulelor analizate.

Spaniola are lexicalizări și opoziții mai numeroase decât româna, care se manifestă la nivelul tuturor claselor semantice analizate.

În condițiile creării de noi sensuri din cauza realității lingvistice modificate și ale deschiderii codurilor terminologiilor ar interesa, pentru elaborarea altor dicționare bilingve sau pentru o reeditare a celor existente, atât o reorganizare a corpusurilor acestora, cât și o evaluare a echivalențelor propuse pentru o serie de termeni.

Concluziile acestei analize privesc și eficiența practicării metalexigrafiei cu aplicație la dicționarele bilingve. Criteriile științifice și modelele de lectură propuse de metalexigrafie pot face mai eficientă operația consultării acestora și pot contribui la ameliorarea competenței lingvistice lexicale și comunicative într-o limbă străină.

SIGLE

DSL = Bidu-Vrânceanu, Angela, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, 2001, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Nemira.

DRS₁ = Calciu, Alexandru, Constantin Duhăneanu, Dan Munteanu, 1979, *Dicționar român-spaniol*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.

DRS₂ = Calciu, Alexandru, Zaira Samharadze, 2009, *Dicționar român-spaniol*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold.

BIBLIOGRAFIE

Béjoint, Henri, Philippe Thoiron (coord.), 1996, *Les dictionnaires bilingues*, Louvaine la Neuve, Edition Duculot.

Bidu-Vrânceanu, Angela, 2000, „Dicționarele bilingve din perspectiva metalexigrafiei”, *Limbă și literatură*, vol. I-II, p. 11–17.

Bidu-Vrânceanu, Angela, 2007, *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*, București, Editura Universității din București.

Bidu-Vrânceanu, Angela (coord.), 2010, *Terminologie și terminologii*, București, Editura Universității din București.

Bidu-Vrânceanu, Angela, Narcisa Forăscu, 2005, *Limba română contemporană. Lexicul*, București, Humanitas Educațional.

Clas, André, 1996, „Problèmes de préparation rédactionnelle de dictionnaires bilingues spécialisés: Quelques réflexions”, în Béjoint și Thoiron (coord.), p. 199-211.

Corbin, Pierre, 1989, „Lire les dictionnaires. Pour la constitution en champs de recherche de la lecture critique des textes lexicographiques français contemporains”, *Le français dans le monde*, nr. *Léxiques*, p. 31–41.

Coșeriu, Eugen, 2000, *Leții de lingvistică generală*, Chișinău, Editura Arc.

Forăscu, Narcisa, 2007, *Sinonimia: teorie și practică*, București, Editura Universității din București.

Lozinski, Carmen, 2006, „Problemele sensului în dicționarele bilingve româno-spaniole”, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Aspecte sincronice și diacronice*, București, Editura Universității din București, p. 297–306.

Lozinski, Carmen, 2008, „Problemele polisemiei în limbile română și spaniolă. Sensuri noi în dicționarele bilingve”, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Dinamica*

- limbii, dinamica interpretării. Actele celui de al 7-lea Colocviu al Catedrei de limba romana (București, 7-8 decembrie 2007)*, București, Editura Universității din București, p. 629–632.
- Lozinski, Carmen, 2009, „Terminologiile în dicționarele bilingve româno-spaniole”, în Rodica Zafiu, Gabriela Stoica, Mihaela N. Constantinescu (eds.), *Limba română. Teme actuale. Actele celui de al 8-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 5-6 decembrie 2008)*, București, Editura Universității din București, p. 549–554.
- Lozinski, Carmen, 2010a, „Sinonimie și echivalență interlingvistică în dicționarele bilingve româno-spaniole”, în Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (eds.), *Limba română. Controverse, delimitări, noi ipoteze. Actele celui de al 9-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 4-5 decembrie 2009)*, vol. I, București, Editura Universității din București, p. 257–263.
- Lozinski, Carmen, 2010b, „Termeni specializați în dicționarele bilingve (româno-spaniole)”, în Bidu-Vrănceanu (coord.), 2010, p. 273–288.
- Lozinski, Carmen, 2011, „Noul Dicționar român-spaniol. Aspecte macro- și micro-structurale”, în Rodica Zafiu, Camelia Ușurelu, Helga Bogdan Oprea (eds.), *Limba română: Ipostaze ale variației lingvistice. Actele celui de al 10-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 3-4 decembrie 2010)*, vol. I, București, Editura Universității din București, p. 275–283.
- Lozinski, Carmen, 2012, „Cuvinte și sensuri recente în Noul Dicționar român-spaniol”, în Rodica Zafiu, Ariadna Ștefănescu (eds.), *Limba română: Direcții actuale în cercetarea lingvistică. Actele celui de al 11-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 9-10 decembrie 2011)*, vol. II, București, Editura Universității din București, p. 127–132.
- Lozinski, Carmen, 2013, „Frazeologia româno-spaniolă. Problemele echivalării și traducerii”, în Rodica Zafiu, Ariadna Ștefănescu, Carmen Mirzea Vasile, Raluca Brăescu (eds.), *Limba română: variație sincronică, variație diacronică. Actele celui de al 12-lea Colocviu al Catedrei de limba română (București, 14-15 decembrie 2012)*, vol. I, București, Editura Universității din București, p. 189–196.
- Lozinski, Carmen, 2014, „Structuri semantice în dicționarele bilingve româno-spaniole”, în Rodica Zafiu, Ariadna Ștefănescu (eds.), *Limba română: Diacronie și sincronie în studiul limbii române. Actele celui de al 13-lea Colocviu al Departamentului de limba română (București, 13-14 decembrie 2013)*, vol. II, București, Editura Universității din București, p. 335–343.
- Lozinski, Carmen, 2015, „Mărcile diastratice în dicționarele bilingve româno-spaniole”, în Rodica Zafiu, Claudia Ene (eds.), *Variația lingvistică: Probleme actuale. Actele celui de al 13-lea Colocviu al Departamentului de limba română (București, 28-29 noiembrie 2014)*, vol. II, București, Editura Universității din București, p. 215–224.
- Marello, Carla, 1993, *Dizionari bilingui*, Bologna, Zanichelli.
- Stati, Sorin, 1978, *Manuale di semantica descrittiva*, Napoli, Liguori.
- Szende, Thomas, 1996, „Problèmes d'équivalence dans les dictionnaires bilingues”, în Béjoint, Thoiron (coord.), p. 111-126.

SYNONYMY IN BILINGUAL LEXICOGRAPHY

(Abstract)

Our work concentrates on the conditions of interlingual synonymy, emphasizes the structural differences between Romanian and Spanish, and analyses the way in which some words and meanings are reflected and translated in a Romanian-Spanish dictionary.